

ma zaszczyt zaprosić
 P.T. PUBLICZNOŚĆ
 na WIECZÓR TEATRALNY
 przygotowany w Małej Sali naszego teatru
 zatytułowany

MAŻ OD BIEDY

albo

Sto lat temu w Teatrze

Opracowanie dramaturgiczne i reżyseria - MARIUSZ PILAWSKI
 Konsultacja literacko-historyczna - prof. dr ANNA KULIGOWSKA
 Dekoracje i kostiumy - MACIEJ KUBICKI
 Ruch sceniczny i tańce - JANINA NIESOBSKA
 Kierownictwo muzyczne - TERESA STOKOWSKA-GAJDA
 Konsultacja wokalna - JADWIGA MIRECKA
 Asystent reżysera - DARIUSZ WIKTOROWICZ

w komedii JÓZEFA BLIZIŃSKIEGO

MAŻ OD BIEDY

wystawionej także przez Józefa Teksla w Teatrze VICTORIA w Łodzi w 1878 r.

BOGUSŁAW MACH wystąpią:
 Pan Dawnoski - p. Marian Stanislawski | Szymelski, rządca - p. Jacek Mąka
 Pani Dawnoska - p. Hanna Bedryńska | Ludwika, jego żona - p. Krystyna Tolewska
 Mieczysław - p. Jan W. Poradowski | Kasia, służąca - p. Monika Dąbrowska

ponadto w numerach śpiewanych i tańczonych

udział wezmą:

EMULACJA z *Kramu z piosenkami* Leona Schillera

I INNE RZECZY TEŻ słowa Józefa Waczkowa, oprac. muz. Tadeusza Suchockiego
 IDEALY wybrane z teki Artura Bartelsa

Marianna - p. Janina Borońska
 Wincenty - p. Mariusz Pilawski
 Dama - p. Anna Grzeszczak
 Zosia - p. Ewa Bakalarska
 Maryla - p. Mariola Kukuła

PIOSENKĘ FINAŁOWĄ do słów Witolda Bielińskiego wykona cały zespół
 W roli Antreprenera łódzkiego Teatru VICTORIA w latach 1877-1878
 JÓZEFA TEKSLA

wystąpi sam

W.P. LUDWIK BENOIT

w pozostałych rolach zobaczymy:

Boy teatralny I - p. Andrzej Jurczak | Suffer - p. Dariusz Wiktorowicz
 Boy teatralny II - p. Stanisław Olczyk | Inspicjent - p. Małgorzata Urzędowska

W przedstawieniu wykorzystane będą kompozycje Adolfa Sonnenfelda

Artystom do występu przygrywać będą muzycy

W foyer Małej Sali Teatru Nowego
 obejrzyć będzie można wystawę
 ŁÓDŹ TEATRALNA XIX WIEKU
 autorstwa p. Joanny Olczakówny

Licząc na wspaniałą frekwencję P.T. Publiczności
 zapraszamy do naszych kas
 przy ul. Więckowskiego 15 i ul. Zachodniej 93
 gdzie bilety sprzedawane będą
codziennie
 (oprócz poniedziałków)
 od godz. 13.00 aż do rozpoczęcia spektaklu

PREMIERA 19 KWIECZNIA 1991 R.

Anna Kuligowska

TEKSEL

Bohaterem dzisiejszego spektaklu jest prowincjonalny aktor i dyrektor teatru, Józef Teksel (12 III 1839 Łomża – 28 V 1904 Łódź). Terenem teatralnej działalności Teksla, od jego scenicznego debiutu w Radomiu w roku 1857 w wędrownym trupie Pawła Ratajewicza, było kilkadziesiąt miast, w tym tak odległe jak Odessa czy Kiszyniów. Łódź, obok Kielc i warszawskich teatrzyków ogródkowych, stanowiła miejsce największych ambicji dyrektorskich Teksla. W Łodzi zjawiał się po raz pierwszy w zespole Anastazego Trapszy i miał tu swój benefis w *Pojedyńku na casusy Clairville'a* i *Cordiaera* oraz w *Piosnce wujaszka J.A. Fredry* (10 X 1867). W roku 1872 prowadził już własną trupę, z którą odwiedził Łódź we wrześniu 1873. Komedia (*Marcowy kawaler Blizińskiego*, *Księżna Jerzowa Dumasa* – syna, *Mentor J.A. Fredry*) przeplatał modnymi wówczas operetkami Offenbacha (*Piękna Helena*, *Skrzypce czarodziejskie*, *Matżeństwo przy latarniach*). Grał także melodramat *Ben Dawid*, czyli *Żyd i chrześcijanin* Neustaedta. W Łodzi Teksel wraz ze swymi aktorami gościł jeszcze dziewięć razy: w maju 1875, od 2 X 1877 do początku lutego 1878, od 3 X 1878 do 1 I 1879, w maju 1879, od 1 X 1879 do początku marca 1880, od 29 X 1881 do 19 II 1882, od 18 X 1884 do 30 kwietnia 1885, od 17 X 1885 do 7 I 1886, od 4 X 1887 do 24 V 1888. Spośród tych wizyt przełomowe znaczenie miał przyjazd w roku 1877. Teksel namówił wtedy Wilhelma Kerna, właściciela hotelu „Victoria” przy ul. Piotrkowskiej 67, aby w podwórzu tej posesji postawił murowany teatr. Budowa pochłonęła 11 900 rubli. W roku 1878 wartość całego gmachu oceniono na 20 tys. rubli. Był to budynek jednopiętrowy, kryty papą. Mieścił około 600 widzów: w dwu łóżach parterowych i kilkunastu rzędach krzeseł, na piętrze w 15 łóżach oraz nienumerowanej galerii oddzielonej drewnianym przepierzeniem. Teatr był oświetlony gazem. Widownię w kształcie litery „U” ogrzewał duży kaflowy piec. Garderoby dla aktorów ulokowano pod sceną. Przed sceną znajdowała się orkiestra. Kurtyna, wzorowana na teatrach wiedeńskich, zgodnie z ówczesnym zwyczajem była malowana. Przedstawiała całe postacie dwu kompozytorów operowych – Mozarta i Moniuszki i biusty dwu poetów dramatycznych – Schillera i Goethego. Od nazwiska właściciela gmach zwano początkowo Teatrem Kerna, zaś w latach 1879–1882 Teatrem Teksla. W latach osiemdziesiątych, kiedy zmieniali się właściciele, teatr jak hotel zaczęto nazywać „Victorią”. Wielokrotnie przebudowywany służył przedstawieniom aż do czasów dyrekcji Aleksandra Zelwerowicza. Spłonął w nocy z 6 na 7 maja 1909. Dziś stoi tu kino „Polonia”. Teatr „Victoria” był trzecim po „Paradyzie” i Teatrze Sellina gmachem teatralnym w Łodzi. Mimo różnych niedostatków była to budowla okazała i, co ważniejsze, zapowiadała stabilizację życia teatralnego w 60-tysięcznym wówczas mieście. Teksel wyraźnie zmierzał do stworzenia w Łodzi teatru stałego. Świadczy o tym uroczysta inauguracja nowego gmachu 2 października 1877, zarazem początek sezonu zimowego 1877/1878. Kiedy po odegraniu uwertury podniosła się kurtyna, publiczność

ujrzała stojące wśród kwiatów na środku sceny popiersia Słowackiego, Schillera i Szekspira. Do nich to zwracał się w wierszowanej przemowie Józef Teksel:

*Wy, których blaskiem jaśnieją imiona,
A czoła lauru przystrajają wam kwiat!
Roztoczcie ku nam ojcowskie ramiona,
I w ideałów prowadźcie nas świat!*

Witając zaś zgromadzoną publiczność deklamował:

*Opiece waszej oddaję... wybrani...
I te otarże, i sztukę, i nas!
Gorącym serca ożywcie nas tchnieniem,
Budźcie dla sztuki szacunek i cześć...
Tylko narodu poparci ramieniem
Pochodnię światła będziem z wiarą nieść!*

Ten okolicznościowy poetycki prolog napisał Władysław Belza na otwarcie stałego teatru polskiego w Poznaniu w roku 1870. Wykorzystanie go w na pół niemieckiej Łodzi przekonuje o świadomości przez Teksla obranym programie patriotycznym. Polski charakter miała także odegrana podczas inauguracyjnego wieczoru dwuaktowa operetka Stanisława Dunieckiego *Paziowie królowej Marysienki*, której tytuł pod naciskiem cenzury zmieniono na *Paziowie króla Henryka II*. W miesiąc później teatr obchodził miesięczną rocznicę swej działalności. Z tej okazji Teksel oświadczył, że w ostatnich latach sztuka polska wzniosła się na wyżyny doskonałości dzięki Matejce, Siemiradzkowskiemu, Królikowskiemu, Żółkowskiemu i Modrzejewskiej. Czas wreszcie, by również prowincja nie pozostawała w tyle i pamiętała o świątyniach sztuki. Te szczytne ambicje zderzyły się z rzeczywistymi gustami i przyzwyczajeniami łodzian. W połowie listopada 1877 recenzent „Lodzer Zeitung” narzekał: „publika na prowincji nie przyzwyczajona do stałego teatru, gdy takowy zjedzie, wymaga na pozór w jego przedstawieniach jakiejś tendencji, jakiejś klasyki, a sama jednak na sztuki poważnej treści nie uczęszcza, sama ich nie podtrzymuje, poprzestaje li tylko na operettach, okraszających kankan lub jaka dekolowana scena”. Teksel był zbyt doświadczonym dyrektorem, aby się nie ratować „całym legionem operetek”. Obniżył także ceny biletów. Mimo to, chociaż zapowiadał jeszcze kilkumiesięczne występy, w początkach lutego 1878 opuścił Łódź udając się do Piotrkowa, Częstochowy, Kalisza, Warszawy, Radomia, Kielc i Siedlec. Na sezon zimowy wrócił jednak do Łodzi, co „Lodzer Zeitung” przyjęła z zadowoleniem: „Łódź znowu zawrzała innym życiem. Wędrowną Melpomena rozpoczęła w naszym grodzie mozolną swoją pracę. Teatr Kerna przyjął wesołą gromadkę aktorów, która zamierza pod dyrekcją p. Texla uprzyjemnić nam długie wieczory zimowe. Pierwsze przedstawienie dane zeszłego czwartku (3 X 1878) składało się z wiązanki jednoaktówek, między którymi świeciła także nieznaną nam dotąd oryginalną komedią Blizińskiego zatytułowaną *Mężem od biedy*. Przedstawienie zakończył dziarsko odtąńczony balet *Wesele w Ojcowie*. Publiczności było dosyć. Towarzystwo przyjęte zostało z zapalem i dlatego sądzimy, że cieszyć się będzie dobrym powodzeniem – czekamy na dalsze przedstawienia”. Właśnie do tych wydarzeń sprzed niemal 115 laty nawiązuje Teatr Nowy przypominając jednoaktową komedię Józefa Blizińskiego, autora wówczas wysoko cenionego i stawianego obok Aleksandra Fredry. Obecny spektakl nie jest ścisłą rekonstrukcją *Męża od biedy*, wystawionego przez Teksla w 1878 roku. W sposób swobodny korzysta z form dawnych i nowych. Należy mu życzyć tej pomyślności, której nie szczędzono dyrektorowi Tekslowi w następującym wierszyku w „Lodzer Zeitung”:

*Ze miejsca się zapetnią w każdym niemal
rzędzie,
Jeśli pan Teksel dalej tak starać się będzie;
Zasiadźcie także w łoży i młody, i stary,
Byleby tylko w górę nie poszły... talary!*

Jak widać, życzenie to jest w pełni aktualne i dzisiaj.

TEATR NOWY

oferuje

Obsługę reklamową na swoich słupach ogłoszeniowych

czyli

powrót do dawnej, sprawdzonej miejskiej formy reklamy

40 estetycznie wykonanych słupów rozmieszczonych w najbardziej atrakcyjnych punktach Łodzi (dworce, hotele, placówki kulturalne i naukowe, obiekty sportowe, ciągi handlowe i komunikacyjne oraz główne ulice i place miasta) zapewni powodzenie i rozgłos Waszym spektaklom, imprezom, towarom i przedsięwzięciom.

REKLAMA NA NASZYCH SŁUPACH DAJE SKUTECZNOŚĆ PORÓWNYWALNĄ TYLKO Z REKLAMĄ PRASOWĄ PRZY NIEPORÓWNYWALNIE NIŻSZYCH KOSZTACH!!!

Zlecenia prosimy kierować:

Państwowy Teatr Nowy
ul. Zachodnia 93
90-402 Łódź
tel. 36-05-92, 33-81-34

Dyrektor Naczelny i Artystyczny – Mirosława Marcheluk
Dyrektor – Michał Spychalski
Sekretarz literacki – Katarzyna Jasińska
Kierownik Biura Obsługi Widzów – Ewa Piławska
Kierownik techniczny – Jacek Waliszek
Mistrzowie pracowni:
krawieckiej damskiej – Halina Wich
krawieckiej męskiej – Henryk Filanowski
malarsko-modelatorskiej – Andrzej Pleszko
tapicerskiej – Piotr Nowosielski
stolarskiej – Jan Lewandowski
Brygadier sceny – Edward Kołek
Główny elektryk – Mirosław Karbowski
Redakcja – Katarzyna Jasińska
Opracowanie graficzne – Wiesław Konopacki
Biuro Obsługi Widzów czynne codziennie (oprócz niedziel) w godz. 9.00–16.00, tel. 36-08-47, ul. Więckowskiego 15.
Wydawca – Teatr Nowy w Łodzi

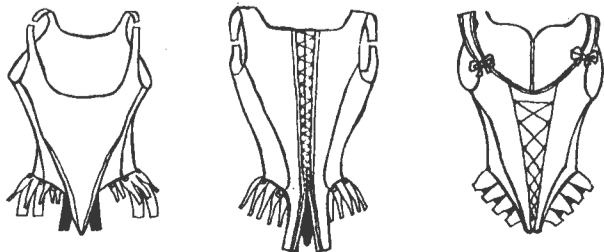
Gorsety do kostiumów

wykonała

Spółdzielnia Pracy

GORSENIA

Łódź, ul. Kilińskiego 94

Egzemplarz bezpłatny